

Vyjádření Institutu H21 a Otevřené společnosti

k usnesení Městského soudu v Praze o žalobě proti Ministerstvu obrany ve věci blokace dezinformačních webů

Zablokování několika dezinformačních webů na začátku ruské agrese na Ukrajině bylo novou, nejasnou situací. Státní představitelé a zapojené soukromé subjekty mlžili, do jaké míry se na něm podíleli. Spor byl i o to, zda jde o zásah do svobody projevu a práva na informace, a pokud ano, zda se dotýká pouze původce zneprístupněných webů, nebo kohokoliv, kdo je sleduje. Postupně vyplaval oficiální „dopis“ *Národního centra kybernetických operací (NCKO)*, **žádající znemožnit přístup k webům.**

Otázek bylo více než odpovědí. Nalézt závazné, seriózní odpovědi namísto mediálních výkřiků nebylo možné než cestou žaloby. Zvláště když blokace webů vykazuje podobné rysy s předmětem dvou rozsudků Evropského soudu pro lidská práva proti srovnatelným zásahům v Turecku a Rusku.

Naším cílem bylo **získat stanovisko soudní moci, kde jsou hranice omezování svobody projevu na internetu**, jak smí stát zasahovat a zda tuto mez v únoru 2022 nepřekročil.

V tomto našem záměru jsme z podstatné části úspěšní. Shrňme nejdůležitější, co již můžeme z rozhodnutí Městského soudu v Praze k naší žalobě vyvodit (citace z usnesení soudu č. j. 11 A 25/2022- 63 ze 17. ledna 2023 uvádíme na konci):

- 1. Blokace webů je významný zásah do svobody projevu a práva na informace, a to jak obecně, tak také přímo do svobody a práva žalobců, kterých se blokace dotkla „pouze“ jako případných příjemců blokováných informací. Nezáleží na tom, zda z popudu státu a zda konečný krok udělají soukromoprávní subjekty.ⁱ**
- 2. Podobné dopisy a výzvy, jako poslalo NCKO, nemají pro adresáty žádnou váhu. Měli by je brát pouze jako nezávazné sdělení názoru. Nemají žádnou povinnost je vykonat, nehrozí jim postih.ⁱⁱ**
- 3. Pokud stát svou výzvu formuluje rafinovaně tak, že se vyhne výrazům jako „příkaz“ nebo „jménem zákona“, nehodlají ji soudy považovat za „zásah“ státu, proti kterému lze podat tzv. zásahovou žalobu. Stát smí použít slovo „žádám“ nebo svou výzvu označit jako „vládní opatření“, aniž by to vlastně byl skutečný pokyn či příkaz.**

Soud však mlčením mezi řádky nevyklučuje, že může jít o jiný typ neoprávněného činu, kterému by mohlo být **bráněno jiným právním předpisem**, například by mohlo jít o zásah ve smyslu Ústavy[1], **či zakázán** trestním nebo občanským zákoníkem.ⁱⁱⁱ

Pokud bychom měli shrnout dosavadní soudní přezkum, vyplývají tyto závěry:

- 1. Vláda by se měla zdržet choutek na blokování dezinformačních webů do chvíle, než k tomu bude mít zákon. Je třeba rychle stanovit jasná pravidla pro blokování, nebo vůbec neblokovat.**

(Poznamenáváme, že vedle přezkoumávání blokace webů cestou žaloby intenzivně realizujeme také konstruktivní část příběhu - pomáháme a podílíme se na správném znění připravovaného zákona.)

Pro kontext uvedených „choutek“: čin NCKO nebyl v tomto ohledu prvním. Již v roce 2020 pokoutně žádalo *Centrum proti hybridním hrozbám (CHH, tehdy ještě CTHH)* Ministerstva vnitra o odstranění epizody pořadu *Malá Vizita & Duše K* z několika internetových platforem. Adresáti (Seznam Zprávy, YouTube, Ulož.to) – spíše z neznalosti – tyto výzvy chápali jako **prakticky závazný pokyn**, který je namísto ihned splnit. Nyní soud stanovil, že podobné dopisy mohou poskytovatelé ignorovat, resp. že jejich postup je výhradně v jejich odpovědnosti. To je důležité pro budoucí interpretaci obdobných sdělení a mělo by to být veřejně známo.

2. Nepovažujeme za slučitelné s principem právního státu, že by otázka, zda jde či nejde o zásah státu, závisela výhradně na rafinovanosti formulace výzvy státu.

Připomeňme, že inkriminovaný dopis NCKO žádá „o preventivní opatření, a to technické znemožnění přístupu k navrženým dezinformačním stránkám,“ přikládá seznam konkrétních webů, které následně byly zablokovány, a nazývá celou akci „vládním opatřením“.

Jestliže o takové výzvě soud konstatuje, že „ani náznakem nedošlo“ k vynucení blokace na soukromoprávních subjektech ze strany státu, a že znění dopisu nepředstavuje autoritativní pokyn, pak je zde dramatický rozdíl mezi pochopením práva běžnými adresáty a výkladem soudy. I na základě zadokumentované interpretace (tedy jak to adresáti ve skutečnosti pochopili a vykonali) **jsme přesvědčeni, že závěr soudu nesvědčí pro předvídatelnost práva a ponechává veřejnost i naše práva a svobody ve zmatku.**

3. Považujeme za nešťastné, že soud věc odmítl, což je postup, kdy samotná věcná otázka přípustnosti zásahu vůbec nebyla zkoumána a zodpovězena v procesu dokazování v rámci správního soudnictví.

Důležité jsou totiž okolnosti komunikace mezi státem (NCKO, MV, další) a soukromými aktéry zablokování webů, o kterých se ví málo. Může například stát někoho „žádat“ o zásah proti znepokojivému, lživému projevu, který ale nedosáhl kritické intenzity a je proto ústavně chráněný článkem 17 Listiny? Proto jsme v žalobě požadovali vyjasnit, jak komunikace ze strany NCKO probíhala a jak na adresáty působila. To je relevantní nejen ve vztahu k adresátům, ale také k nám žalobcům, neboť blokačí webů bylo (jak soud potvrdil) tak či onak kráceno i naše právo na svobodné přijímání, vyhledávání a rozšiřování idejí a informací podle čl. 17 Listiny.

Budeme dále pokračovat ve snaze rozkrývat situaci, která loni v únoru vznikla, a jasně **vytyčovat hřiště**, na němž veřejná moc smí legitimně omezit svobodu projevu a právo na informace. Argumentaci soudu, že nejde o zásah státu, nepovažujeme za přesvědčivou. **Proti rozhodnutí Městského soudu proto podáme kasační stížnost, a pokud to bude nutné, i stížnost ústavní.** Mnohé se podařilo. Mnohé je ještě před námi.

Institute H21, z. ú.

Otevřená společnost, o. p. s.

[1] čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR

ⁱ „[Soud] má pro obavy žalobců pochopení. Blokace webů ze strany veřejné moci bez zákonného podkladu by byla významným zásahem do základních práv, a to i pokud by si stát faktickou blokací vynutil na soukromoprávních subjektech.“

ⁱⁱ „...dopis představuje doporučení veřejné moci, které je pouze podnětem správcům webů či mobilním operátorům, již ho nemuseli nijak respektovat...“

ⁱⁱⁱ Dopis neodkazuje na žádnou výslovnou pravomoc NCKO či žalovaného a není v něm žádná explicitní výzva ke splnění nějaké povinnosti. Neobsahuje ani žádné výslovné poučení o negativních následcích v případě nevyslyšení žádosti či o jakékoliv sankci (žalobci to ostatně ani netvrdí). Dovožovat závaznost nelze ani z použitého jazyka – sloveso žádat bez dalšího neznámá příkaz či závazný pokyn.(...)

Soud nepovažoval za nutné zjišťovat, jak dopis pochopili jeho adresáti... pokud by ho některý z adresátů ve skutečnosti pochopil jako příkaz, šlo by o nesprávnou interpretaci dopisu, kterou nelze přičítat žalovanému.